

Strokovna izhodišča za gospodarjenje z gozdovi

V letu, ki je še skoraj celo pred nami, si gotovo želimo, da bi znali s sporazumevanjem in sodelovanjem, torej res s skupnimi napor, bolj kot doslej, ustvariti tako atmosfero v družbi, da nam bo uspelo lanskoletne uspehe še nadgraditi. Na vseh področjih življenja družbe. Tako na gospodarskem, kakor tudi na vseh področjih, ki so v njenem javnem interesu. Od zdravstva, izobraževanja, sodstva, obrambe, zaščite in reševanja in tudi gozdarstva.

Ne moremo mimo tega, da ne bi poudarili javnega pomena gozdov, ki pa mu vse obdobje po letu 1998 kot družba, izkazujemo premalo pozornosti. To je zlasti nazorno izraženo v dejstvu, da za sofinanciranje in financiranje izvajanja načrtovanih potrebnih ukrepov, ki zagotavljajo ohranjanje in razvoj gozdov in njihovih funkcij, namenjamo vse manj sredstev (okoli 65%-letu 1998, okoli 25%-letu 2018). Brez doslednega izvajanja potrebnih, načrtovanih ukrepov, se bo občutno zmanjševala stabilnost gozdov. To je še zlasti pomembno v času, ko imajo podnebne spremembe za gozdove vedno bolj negativne vplive in posledice. Gozdovi zato od družbe povsem upravičeno pričakujejo, da zagotovi razmere za ustrezno obvladovanje njihovega stanja in razvoja. Pod tem moramo razumeti tako izvajanje potrebnih ukrepov za njihovo varstvo, obnovo in nego kot tudi sečnjo ter spremljanje njihovega stanja in razvoja. To pa lahko učinkovito zagotovimo samo z zadostnimi, predvsem pa stabilnimi finančnimi sredstvi in z nekaterimi sistemskimi spremembami, ki bodo zahtevale, in omogočile večjo mobilizacijo lastnikov, stroke in javnosti za tako gospodarjenje, ki bo zagotavljalo čim boljše kondicijo gozdov tudi v spremenjenih podnebnih razmerah.

Različnost razumevanja

Seveda pa se mora stroka ob nalogah, ki jo čakajo za dobrobit gozdov, razumno in pošteno vprašati kako je pripravljena na izzive, ki se že nakazujejo. Odkrito lahko ugotovimo, da imamo na različnih strokovnih področjih različna razmišljanja o nji-

hovi trenutni vsebini, še bolj različna pa verjetno o njihovem potrebnem nadaljnjem razvoju. Samo po sebi ni to nič negativnega. Celu spodbudno je, če imamo razmislekov čim več. Tudi iskati in najti bi morali načine, da bi jih zagotavljali kar največ. Jasno pa je, da se moramo zavedati, da na koncu lahko uveljavimo samo najboljšo rešitev. Ta pa mora nastati kot rezultat premišljenega in enakopravnega soočanja vseh. Mora biti plod dodajanja, odvzemanja in strpnega, iskrenega iskanja najboljše rešitve. Na ta način postanejo njeni tvorca vsi sodelujoči v iskanju, ne more priti do nobenih medsebojnih zamer in njeno uresničevanje bo imelo podporo vse stroke. Marsikatera rešitev za razvoj določene strokovne vsebine bo tudi strokovno izhodišče za pripravo predpisov za gospodarjenje z gozdovi. Da bo ustrezno obravnavana v njih, se bo stroka zaradi priprave poenotenega pogleda na razvoj najpomembnejših vsebin, ki jo določajo, lahko enotno zavzemala in tako dosegla največji uspeh pri uresničevanju strokovnih interesov.

Več ko dvajset let po uveljavitvi zakona o gozdovih je smiselno napraviti spisek strokovnih vsebin, ki so obravnavane v predpisu iz leta 1993 in temeljito presoditi ali je njihova vsebina še potrebna v predpisu, ali je še v koraku s časom, s potrebami pri gospodarjenju z gozdovi. V spisek je potrebno dodati nove strokovne vsebine, ki trenutno niso bile predmet določil v predpisih, aktualne razmere pa govore v prid temu, da bi jih vanje morali vključiti.

Verjetno ni potrebno poudarjati, da gre v prvi vrsti za nabor tistih vsebin, ki so vitalnega pomena za ravnanje z gozdovi v Sloveniji. Predstavljajo in naj bi tudi v bodoče predstavljale sestavni del sistema gospodarjenja z gozdovi pri nas in smo jih kot take pripravljene argumentirano zagovarjati tudi pri pripravi novih predpisov. Čas je, da stroka pokaže, da ji je za razvoj vsebin, ki jih obravnava in stroko tudi določajo, da ve kako jih bo dosegla in je pripravljena stopiti skupaj za njihovo enotno opredmetenje.

Kdo naj opredeli izhodišča

Strokovne ustanove so brez dvoma tiste, ki morajo skupaj opredeliti strokovna izhodišča pomembna za slovensko filozofijo gospodarjenja z gozdovi, ki bi morala biti upoštevana v predpisih o gospodarjenju z gozdovi. Ker vemo, da so pogledi na nekatere vsebine različni, je potrebno opredeliti tudi metode za njihovo poenotenje.

Priložnost je, da naša stroka pokaže kako se je sposobna odzvati na izzive, ki stoje pred njo, kako sposobna je opredeliti in poenotiti skupna strokovna izhodišča in se skupaj zavzeti za njihovo ustrezno opredelitev v predpisih. Njihova vsebinska opredelitev, ne bi smela biti le odraz trenutnega stanja ampak bi morala vsebovati tudi njihov razvoj. Ker se sprememba predpisov napoveduje že dolgo, verjetno za to, da bi bili pravočasni, niso na razpolago meseci in meseci. Za pokušino naštejmo nekaj izhodišč, ki naj bi bila ustrezno obravnavana v predpisih za gospodarjenje z gozdovi.

1. Obravnava razvoja gozdov kot ekosistemov:

še naprej je gotovo obvezno zagotavljati trajnost gozdov na način, da je ta zagotovljena vsem prvinam gozda. To že v 1. členu določa veljavni ZG. Zato se mora omogočiti čim bolj celovito spremljanje stanja in razvoja gozdov. Celovito pa pomeni spremljanje stanja in doseganja ciljev razvoja vseh prvin gozda. Kaj to natančno vsebinsko pomeni, še ni bilo določeno. Strokovno je to nujno opredeliti, oceniti kje smo v doseganju tega izhodišča in časovno opredeliti realizacijo. Ustrezno je potrebno v tem kontekstu opredeliti tudi rabo gozdov, ki je sestavni del gospodarjenja in vpliva na stanje in razvoj gozdov.

2. Sonaravno gospodarjenje:

strokovno izhodišče tudi naprej. Potrebno ga je ustrezno definirati in opredeliti njegov pomen. Pestrost takega principa gospodarjenja in njegovo uresničevanje ne omogoča, da bi ga lahko jasno opredelili v zakonu in določili, da ga lastnik mora izvajati. Pristop se razlikuje od gozda do gozda od parcele do parcele zato je tak pristop nemogoče naprtiti lastniku s predpisom kot je to v Avstriji, Italiji, Nemčiji. Še vedno je zato aktualna brezplačna

strokovna pomoč lastnikom, ki je hkrati tudi priznanje lastnikom za izvajanje ukrepov za zagotavljanje splošnih koristi.

3. Mnogonamensko gospodarjenje z gozdovi:

kaj to pomeni? Kako lahko vpliva na koriščenje lastnine. Koliko vpliva tega izhodišča mora prenašati lastnik, koliko davkoplačevalci. Izhodišče vpliva na višino koriščenja prirastka. Razmejitev kaj in koliko v takem omejevanju lastnine prenaša lastnik, kaj pa družba je v končni fazi politična, stroka pa bi morala podati vsebinske osnove za razmejevanje na lastnika in družbo in osnove za potrebne izračune.

4. Načrtno gospodarjenje z gozdovi:

za zagotavljanje trajnosti je nujno načrtno gospodarjenje. To ne more izhajati iz obravnave posamezne gozdne parcele ampak morajo usmeritve za gospodarjenje izhajati iz vrednotenja stanja in postavljanja usmeritev za razvoj na površinah na katerih se trajnost lahko smiselno obravnava. Ugotovitve se potem ustrezno prenašajo na manjše površine (parcele). Z ustrezno obliko ugotovitev stanja in usmeritev razvoja z izvajanjem določenih ukrepov, se mora zagotavljati potrebne informacije za raven države in za lastnike gozdov. Tudi zahteva stroke bi morala biti, da se lastnika usposobi za branje in izvajanje informacij za načrtno gospodarjenje.

5. Izbira drevja za možni posek:

pri tem opravilu, ki ga skupaj opravita lastnik in gozdarska stroka je uskladitev interesa lastnika z javnim interesom najbolj konkretna in za razvoj gozda odločujoča. Posek zagotavlja gotovo okoli 60% vpliva na razvoj gozda in s tem je izražen tudi pomen izbire drevja za posek. Seveda pa ta v nobenem pogledu ne sme biti lastniku breme. Opravljena mora biti za obdobje, ki ga prenese potrebna intenzivnost (jakost in pogostost) ukrepanja s sečnjo.

Razmisliti je potrebno o tem kako usposobiti lastnike in katere lastnike, za samostojno ukrepanje v skladu z načrtovanim. Ali bi lahko v določenih primerih presojo poseka (v skladu z usmeritvami v načrtu) prepustili lastniku in ga na ta način bolj motivirali za realizacijo načrtovanega. To je še zlasti vredno presoje v primerih, ko je razvoj lastnikovega gospodar-

stva v pretežni večini odvisen od gozda in bo zaradi tega dejstva vložil maksimalne napore v realizacijo načrtovanega, ker naj bi mu to trajno zagotavljalo tudi optimalne ekonomske učinke. Za take lastnike pa omogočiti izobraževanje in redno presojo usposobljenosti.

Določiti kriterije za gozdove kjer izbira za možni posek ni potrebna in to uresničiti.

6. sofinanciranje izvedenih ukrepov v sorazmerju s tem, koliko prispevajo k uresničevanju javnega interesa:

davkoplačevalci na ta način lastniku finančno nadomestijo njegov prispevek k uresničevanju javnim koristi gozda. Lastniku gozda se pri gospodarjenju z zaradi javnega interesa postavljajo določene prepovedi, zapovedi in omejitve, zato mu mora država gospodarjenje sofinancirati v sorazmerju s tem koliko določen ukrep, ki ga v skladu z načrtovanim izvede, prispeva k javnim koristim. Kateri ukrepi so zaradi doseganja načrtovanega razvoja gozda obvezni? Kako zagotoviti njihovo realizacijo? Kako objektivizirati prispevek določenega ukrepa k uresničevanju javnih koristi gozda? Stroka mora razmisliti o sprejemljivem sistemu sofinanciranja (financiranja) izvajanja za razvoj gozdov potrebnih ukrepov. Z njim bi morali zagotoviti oblikovanje stabilnih in zadostnih finančnih sredstev.

7. Sistem vzdrževanja in uporabe gozdnih cest:

Vzdrževanje ni prepuščeno le lastniku gozda, ker cesta koristimo tudi drugi. Zaradi socialnih funkcij davkoplačevalci sofinancirajo vzdrževanje. Delež javne rabe gozdnih cest je merilo za prispevek davkoplačevalcev zanj. V sistem je vgrajena solidarnost. Gre za sistem cest, ki se običajno priključuje na občinske ceste in v Sloveniji obsega čez 12.000 km. Zato je smotno, da so v sistem vzdrževanja vključene občine. Na ta način se ustvari sodelovanje širše javnosti z gozdarstvom in njegovo razumevanje.

S pomočjo strokovnih institucij bi morali najprej opredeliti tista strokovna izhodišča, ki so pomembna za gospodarjenje z gozdovi in ki naj bi bila ustrezno tudi v bodoče umeščena v predpise, ki ga določajo.

Kako poenotiti razumevanje in interpretacijo

Izhodišča naj bi določile strokovne inštitucije in jih njihove vsebinsko tudi opredelile. Povsem mogoče je, da so o nekaterih vsebinske opredelitve različne. Tem bi morali nameniti posebno pozornost in njihovo vsebino oziroma njih razumevanje poenotiti. Za to, da bi ob tem razgibali, aktivirali čim večji del stroke, bi bilo umestno organizirati debatne popoldneve ali večere, na enem mestu ali na različnih mestih, na katerih bi poskušali oblikovati poenoteno razumevanje in tudi interpretacijo vsebine strokovnih izhodišč. Tako poenotena interpretacija naj bi bila predmet prizadevanja stroke pri njihovem umeščanju v predpise o gospodarjenju z gozdovi.

Veljalo bi razmisliti o tem, da se vlogo koordinatorja vseh faz priprave izhodišč, poveri Zvezi gozdarskih društev Slovenije oziroma, da zveza to vlogo prevzame, ker je o podobni že razmišljala v svojih letnih programih. Z naborom strokovnih izhodišč in z njegovo dopolnitvijo in z vodenjem diskusije o njihovih vsebinah, bi bilo umestno sproti seznanjati čim večji del stroke (udeležence gozdarskih študijskih dni).

Slovenske filozofije gospodarjenja z gozdovi ne bi smeli zavreči in enostavno prevzeti druge. Seveda pa moramo pri uveljavljanju strokovnih izhodišč zanj, ki naj bi bila sestavni del predpisov o gozdovih imeti nenehno pred očmi njihovo racionalnost in ekonomsko upravičenost.

Jože Falkner